

Saksframlegg

Saksnr.	Utvalg/komite	Møtedato
	Formannskapet	

Høring - forslag om endringer i smittevernloven (portforbud)

KOMMUNEDIREKTØRENS FORSLAG TIL VEDTAK:

1. Larvik kommune går imot forslaget om å innføre lovhjemmel i smittevernloven for å gi Kongens i Statsråd adgang til å innføre portforbud i forskrift.
2. Hvis hjemmel for å innføre portforbud likevel innføres, må berørte kommuner ha rett til å bli konsultert i den grad portforbud vurderes innført regionalt.

Saksbehandler: Kommuneadvokat Mona Bartnes Fardal

SAMMENDRAG:

Justis- og beredskapsdepartementet sender med dette på høring et forslag om endringer i smittevernloven (portforbud). Formålet med forslaget er å sikre nødvendig fullmakt til å iverksette portforbud som smitteverntiltak mot covid-19, forutsatt at det viser seg å være strengt nødvendig for å trygge folkehelsen.

Kommunedirektøren foreslår at Larvik går imot forslaget. Tiltaket er svært inngripende og har svært store omkostninger. Et portforbud kan neppe bli forholdsmessig og er derfor ikke et tjenlig smitteverntiltak. Et portforbud vil også utfordre menneskerettighetene. Etter kommunedirektørens vurdering vil arbeid med å begrense smittespredning i stor grad bero på tillit.

FAKTISKE OPPLYSNINGER:

Justis- og beredskapsdepartementet har sendt på høring et forslag om endringer i smittevernloven (portforbud). Forslaget i høringsnotatet er utarbeidet og sendes på høring i fellesskap med Helse- og omsorgsdepartementet.

Regjeringen ønsker med forslaget i dette høringsnotatet å sikre nødvendige fullmakter til å iverksette også portforbud som smitteverntiltak mot covid-19, forutsatt at det viser seg å være strengt nødvendig for å trygge folkehelsen.

Med «portforbud» menes her et forbud mot å oppholde seg på steder hvor allmennheten kan ferdes.

Med høringsforslaget inviterer regjeringen til en bred debatt om det bør fremmes et lovforslag om portforbud for Stortinget, om innretningen av og vilkårene for et eventuelt portforbud og om hvordan Stortinget bør involveres.

Forslaget går ut på at regjeringen innenfor klare og strenge rammer kan gi forskrift om portforbud for å forebygge og motvirke overføring av sykdommen covid-19 når det er «strengt nødvendig av hensyn til å trygge folkehelsen».

I høringsnotatet legges det til grunn at et portforbud bare vil kunne være aktuelt i ekstreme tilfeller, og bare der alle andre aktuelle tiltak er forsøkt eller vurdert som utilstrekkelig. Det kan heller ikke gjelde i et større geografisk område eller i større omfang enn strengt nødvendig.

En forskrift om et portforbud kan etter forslaget gjelde i inntil 21 dager og kan forlenges med inntil 14 dager om gangen.

Portforbudet skal innrettes slik at det ikke stenger for et minimum av menneskelig kontakt for den enkelte. Videre må det gis unntak blant annet for å sikre ivaretagelsen av kritiske og viktige samfunnsfunksjoner, og det må tilrettelegges for at barn og andre sårbare grupper blir ivaretatt.

For å sørge for en demokratisk forankring foreslås det at en forskrift om portforbud straks skal meddeles Stortinget, som innen sju dager etter vedtakelsen kan oppheve forskriften helt eller delvis. Meddelelsen til Stortinget foreslås å skulle inneholde en begrunnelse for forskriften, og denne skal gjøres offentlig. Begrunnelsen skal gi en vurdering av det smittevernfarene behovet for forskriften og hvorfor den er strengt nødvendig og forholdsmessig. Dette inkluderer en begrunnelse for hvorfor andre smitteverntiltak ikke anses tilstrekkelige.

Opprinnelig høringsfrist er satt til 31. januar 2021.

Larvik kommune har fått utsatt høringsfristen til 3. februar d.å.

ALTERNATIVE LØSNINGER:

Larvik kommune støtter departementets høringsforslag om endringen i smittevernloven som gir Kongen i statsråd myndighet til å innføre portforbud.

VURDERINGER OG KONSEKVENSER:

Justis- og beredskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet har i et høringsnotat 8. januar 2021 forslått endring i smittevernloven som gir Kongen i statsråd myndighet til å innføre portforbud.

«§ 4-3 b Forbud mot å oppholde seg der allmennheten kan ferdes (portforbud)»

Når det er strengt nødvendig av hensyn til å trygge folkehelsen, kan Kongen for å forebygge eller motvirke overføring av covid 19 i forskrift fastsette regler som begrenser adgangen til opphold på steder der allmennheten kan ferdes, herunder regler som forbyr opphold på slike steder. Forskriften kan gjelde for inntil 21 dager og kan forlenges med inntil 14 dager om gangen. I den utstrekning det er nødvendig, kan det i forskriften gjøres unntak fra gjeldende lovgivning. Forskrift etter første ledd skal blant annet fastsette hva slags steder begrensningene gjelder for, og på hvilke tidspunkter de skal gjelde. Forskriften skal uformes slik at den ikke stenger for et minimum av menneskelig kontakt for den enkelte. Forskriften må sikre ivaretagelsen av kritiske og viktige samfunnsfunksjoner og må legge til rette for at barn og andre sårbare grupper blir ivaretatt. Forskrift etter første ledd er ikke til hinder for at det foretas nødrettshandlinger. Forskrift etter første ledd skal meddeles Stortinget straks den er vedtatt. Stortinget kan innen sju dager etter vedtakelsen oppheve forskriften helt eller delvis.

Forslaget gir Kongen i Statsråd kompetanse til å fastsette forskrifter på nærmere angitte vilkår om portforbud.

Forslaget medfører et svært inngripende tiltak som reiser en rekke spørsmål om forholdet til Grunnloven og menneskerettighetene.

Forslaget reiser også mer prinsipielle spørsmål om dette i det hele tatt er et verktøy det er ønskelig at myndighetene skal ha tilgjengelig i Norge.

Det tilrådes at kommunen så vel på prinsipielt som på faglig grunnlag går imot forslaget. I den grad regjeringen likevel vil fremme et forslag må det arbeides for at kommunene gis en lovfestet rolle til å bli konsultert før vedtakelsen av en mulig forskrift, hvis regjeringen planlegger å gjøre den gjeldende regionalt eller i en enkelt kommune.

I meddelelsen til Stortinget skal det gis en begrunnelse for forskriften. Det skal gis en vurdering av det smittevernfarene behovet for forskriften og hvorfor den er strengt nødvendig. Det skal også gis en vurdering av forskriftens forholdsmessighet og en begrunnelse for hvorfor andre beskyttelsestiltak ikke anses tilstrekkelige. Begrunnelsen skal gjøres offentlig. I forskrift etter første ledd kan det gis bestemmelser om plikt til å fremlegge dokumentasjon for at man oppfyller vilkår for å oppholde seg på steder der allmennheten kan ferdes, og krav til slik dokumentasjon.»

Etter kommunedirektørens vurdering er det ikke fremlagt tilstrekkelig faglig grunnlag for forslaget. Forslaget er basert på erfaringer fra enkelte andre land i Europa med ofte svært høy befolkningstetthet.

Departementene vurderer at det foreligger behov for slike inngripende verktøy i den grad smittesituasjonen får en ukontrollert økning med ukjente smitekilder.

Etter kommunedirektørens vurdering vil arbeid med å begrense smittespredning i stor grad bero på tillit. Innføring av portforbud vil oppfattes som et tvangstiltak som ikke passer inn i et tillitsbasert samfunn. Det vises til at allerede med dagens virkemidler er stor slitasje blant store grupper av befolkningen. Forslaget utfordrer også både menneskerettigheter og Grunnloven. Et portforbud vil være et svært inngripende tiltak i retten til bevegelsesfrihet. Det vil også kunne medføre betydelige begrensninger i retten til respekt for privatliv, familieliv og hjem, retten til forsamlingsfrihet og retten til tros- og livssynsfrihet, og det samlede inngrepet i rettigheter vil være omfattende.

Kommunedirektørens vurdering om å gå imot forslaget, er i tråd med synspunktene som KS fremmet i anledning saken.

I den grad det likevel er aktuelt for regjeringen å gå videre med forslaget må de berørte kommunene involveres i beslutningsprosessen avhengig av anvendelsesområdet for forskriften. Involveringen bør lovfestes. Kommunens vurdering er dette vil være særlig aktuelt i den grad det vurderes portforbud regionalt. I høringsnotatet argumenterer regjeringen for at et så inngripende virkemiddel som portforbud må være et statlig vedtak, jfr. også høringsnotatets forslag om å gi Stortingets rett til å oppheve forskriften helt eller delvis. Kommunedirektøren er enig i dette, men vil i likhet med KS påpeke at i henhold til smittevernlovens § 4 er det kommunestyret som er gitt myndighet til å fastsette andre inngripende smitteverntiltak i den enkelte kommune, som møteforbud, stenging av virksomhet, begrensninger i kommunikasjon og isolasjon. I en alvorlig smittesituasjon regionalt eller lokalt er det svært viktig at ulike tiltak som fastsettes av lokale og nasjonale myndigheter ses i sammenheng. Etter kommunedirektørens vurdering er det derfor nødvendig at staten forplikter seg i forskriften til en formell involvering av berørte kommuner, dersom et så inngripende tiltak som portforbud overfor kommunenes og statens felles innbyggere faktisk vurderes. Etter administrasjonens vurdering vil arbeid med å begrense smittespredning i stor grad bero på tillit.

Administrasjonens vurdering om å gå imot forslaget, er også i tråd med synspunktene som KS fremmet i høringsuttalelsen av 20. desember 2019 til forslagene fra utvalget som foreslo «*Forslag til krisefullmaktslov*», jf. NOU 2019:1, hvor også pandemier var omhandlet. KS påpekte i den forbindelse blant annet at Norge allerede har «*rettslige verktøy som kan stille oss godt i krisesituasjoner*», samt

at den norske tilnærmingen til nødrett kan være bedre egnet enn eksplisitte krisefullmakter for regjeringen. KS fremhevet dessuten viktigheten av kvalitetssikring av krisebestemmelser.

I forlengelsen av sistnevnte er det også grunn til å fremme kritikk at det er fremmet et lovforslag med en slik skjellsettende karakter med en så kort høringsfrist.

I den grad det likevel er aktuelt for regjeringen å gå videre med forslaget må de berørte kommunene involveres i beslutningsprosessen avhengig av anvendelsesområdet for forskriften. Involveringen bør lovfestes. I en alvorlig smittesituasjon regionalt eller lokalt er det svært viktig at ulike tiltak som fastsettes av lokale og nasjonale myndigheter ses i sammenheng. Etter administrasjonens vurdering er det derfor nødvendig at staten forplikter seg i forskriften til en formell involvering av berørte kommuner, dersom et så inngripende tiltak som portforbud overfor kommunenes og statens felles innbyggere faktisk vurderes.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/48f2b8113948473ba2738c70a779855e/horingsnotat-forslag-om-endringer-i-smittevernloven-portforbud.pdf>